

TIẾNG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm Chủ bút
HUYỀN-THỨC-KHANG
Quản lý
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

BÁO QUẢN
ĐƯỜNG ĐÔNG-BÀ, HUẾ
Giấy phép số 87
Giấy phép: TIẾNG-DÂN-HUẾ
Hộp thư số 31.

Trách-nhiệm tôi là
nói nhưng đều tôi
cho là chân-lý, dù ai
ura ai ghét, tôi không
cần phải quan tâm.
(St. Rolland)

GIÁ BÁN	
BONG-PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm 1.500	4 \$ 00
Sáu tháng 2.00	3 \$ 50
Ba tháng 1.10	2 \$ 00

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M. TRẦN ĐÌNH-PHIÊN. Ai đăng quảng cáo việc riêng xin thương nghị trước.

NHÀ LÀM BÁO CÙNG NGƯỜI ĐỌC BÁO

Làm báo là một sự khó ma như là tinh cảnh tờ báo ở xứ Trung-kỳ ta lại càng khó, như trước đã nói, không phải nhiều lời, còn về sự xem báo không dễ là thế nào?

Ông Không - từ giấy cái phương phép xem người nói rằng: « Trước xem công việc làm ra thế nào, thứ nữa xem vì nguyên do thế nào mà làm việc ấy, sau hết xét kỹ xem làm việc ấy mà có phải là an lòng mà làm, hay là có miễn cưỡng gì không, xem người thế nào cũng không đầu được» (Thị kỷ sở dĩ, quan kỳ sở do, sát kỳ sở an, nhân yên sự tại, 觀其所由, 觀其所安, 入其與成). Xem người thế, xem một tờ báo cũng thế.

Đã gọi là tờ báo, thì phải có tôn chỉ, có mục đích, trước là truyền bá cái tư tưởng theo tôn chỉ tờ báo, sau là dẫn dắt lần lần cho đạt cái mục đích, còn ngoài ra văn hoa tô điểm, tài liệu phổ bày, chẳng qua là những đồ phụ thuộc mà thôi. Vì như cái sông giòng kia lạch nọ, mà phát nguyên phải có chỗ nguồn đầu, vì như cái cây ngàn nhánh muôn hoa, mà cốt yếu là nơi cội rễ: vì cái tư cách cùng cái giá trị của một tờ báo, gốc tại cái cơ quan đó, nên đã biết cầm đến tờ báo mà đọc thì trước phải xét cho đó, mà muốn rõ tính chất cùng chân tướng của một tờ báo nào, cũng phải lưu tâm để ý vào chỗ cốt yếu đó mà tự lấy trí-khôn chân thực cùng con mắt khảo sát của mình mà phê bình phán đoán, không theo cái xác vô hồn huyền tục luận lộn xộn bề ngoài mà thấy đâu nói đó, thì mới khỏi sai lầm được.

Báo-giới ở nước ta, còn đương thời kỳ ấu - trĩ, trong mười năm nay xuất hiện đã nhiều, nói về khai thông phong khí, vẫn có ảnh hưởng trong quốc dân, song câu những tờ báo cho chính đảng, có cái mục đích tôn chỉ như đã nói trên thật là chưa có, hoặc vì quyền ngôn luận có giới hạn, hoặc vì kẻ chủ trì chưa đủ tư cách, (Bản báo cũng bị cái nạn chung đó) mà tờ báo cứ đứng mãi trong vòng thấp hẹp; gần đây phong trào có hơi biến động mà dư luận càng thêm phân vân, những nhà ngôn luận trong nước, thường thường trông ra ngoài giới, mà quên hẳn nội tình, cho sự cao đàm mà sơ đường thiết tiện, nói về sự cổ động trong một

hồi một khoảng, thì vẫn có ảnh hưởng ít nhiều, mà nói về trong tình cách xã hội đã nghèo lại đối như xã hội ta mà như là ở xứ Trung-kỳ, đương lúc quốc-thị mơ màng, nhân-tâm hoang hoặc này, cầu cho có một nhà ngôn luận thích hợp với triu-hộ xã-hội mà phân đường chỉ lối, dẫn dắt lần lần, cho đứng theo gót cùng anh em trong Nam ngoài Bắc, thì thuở nay vẫn chưa có. Chính vì thế mà những người đọc báo, phần thì sợ canh nông mà kiêng đến rau ngؤi, phần thì muốn lúa tốt mà nong này nhỏ lên cho mau, thành ra đối với các tờ báo, không biện pháp trắng đen, chẳng phân ngọc đá, mà sinh mấy cái ngộ diễm như sau này:

1) Tờ báo mà có giá-trị, vẫn tại lời văn trang nhã, nghị luận công bình, mà cốt nhưt phải có một cái tôn chỉ chính đáng, phân môn chia toại, tuy có phân phiến, mà không khi nào rời xa cái tôn chỉ nhưt định đó. Vì thế nên cầm đến tờ báo, trước nhưt phải bình tâm tĩnh khí, vứt cái ý riêng của mình mà ngắm nghĩ cho hiểu cái tôn chỉ của tờ báo là thế nào, rồi mới phân đoán được. Bằng theo tư tâm của mỗi người mà xem qua một cách « vô ý thức », thì không khác gì gương bị bụi che, nước pha bùn đục, làm sao mà thấy được cái hình tốt hay xấu, cái bóng khéo hay vụng; để báo mà không biết cái tôn chỉ, ấy là một cái ngộ diễm.

2) Dư-luận gốc ở trong xã-hội mà ra, xã-hội đã tiến hóa thì dư luận phân nhiều hợp với lẽ phải, xã-hội mà còn để hèn, thì dư luận cũng nhiều đều thiên lệch, vì như phê bình nhân cách, dư luận ở các nước văn minh thì trọng học-thức cao thâm, chỉ khi kiện nhân, có công dừc trong nhân quần, người mình phân nhiều thì trọng kẻ có danh vị, có phẩm hàm, làm phủ qui riêng cho một nhà một họ; lại như sùng bái kẻ anh hùng, kỷ niệm công việc to tát trong lịch sử, ở các nước làm vậy là cốt ghi công người trước mà khuyến khích người sau, câu cho quốc dân lấy đó làm gương mà gắng làm công to việc lớn trong xã-hội, người mình thì cầu nguyện cho được phúc, tránh họa cho một mình, mà trầu, thần rần, hương hỏa phụng thờ, không nơi nào không có. Dư luận trong xã-hội ta như thế, nên tờ báo phải có một cái trách-nhiệm « tạo dư luận ». Thế mà người mình mở miệng ra mà

nói dư luận, không hiểu cho đúng nghĩa chữ dư luận, ấy là hai cái ngộ diễm.

3) Tờ báo phải có tôn chỉ, phải tạo dư luận, nên bất kỳ văn bài nghị luận gì, đăng trên tờ báo đều phải tuyên trách, phải sửa soạn, cho hợp với mục đích của tờ báo mà không được sai cái bản sắc đi (nhưt là bài xã-thuyết). Thế mà phần nhiều người mình nghĩ lầm rằng trên một tờ báo, muốn viết gì thì viết, muốn đăng gì thì đăng, lại có kẻ đem chuyện riêng mà trách nhà báo sao không đăng; cứ như ý riêng mỗi người thì bất kỳ người nào cứ ngồi một chỗ, ai gửi bài gì cứ sấp mà ấn hành, giấy trắng mực đen, trên biểu diện cũng phân minh thành một tờ báo, cần gì phải có chủ bút, phải có biên tập, phải có phòng sự; muốn buộc tờ báo theo ý riêng mình, ấy là ba cái ngộ diễm.

Đây tôi kể qua cái sự làm báo cũng đọc báo đều có chỗ khờ như thế, không có ý chỉ trích gì ai, song ở xứ Trung-kỳ ta, thì nhà làm báo cùng người đọc báo cũng ở chung vào cái trình độ ấu trĩ ấy cả, vậy xin cùng nhau bỏ cái thói quen xưa mà lấy một cái công tâm đối đãi với nhau, nhà làm báo cũng cần phải có trí phán-đoán suy nghĩ, thì may ra sự khó cùng sự làm kể trên, ngày bớt lần dặng chẳng.

TIẾNG-DÂN

BẢN BÁO KHAI SỰ

Các ngài đã có lòng chiếu cố đến bản báo mà mua báo năm hoặc 6 tháng hoặc 3 tháng, bản báo đã gửi báo hơn 6 tháng rồi, vậy xin các ngài gửi bạc về cho để liên việc số sách.

Còn các ngài mua hạn 6 tháng và 3 tháng nay đã quá hạn song bản quán không liếp được thơ và bạc nên vẫn gửi báo tiếp luôn, vậy xin các ngài gửi bạc hạn cũ và hạn mới về cho cảm ơn.

T. D.

Bản báo không nhận bạc gửi về việc cứu tế nữa

Bản báo tiếp được thư ông Nguyễn-Trác (Nghi-viên phó Hội-trưởng Hội-đồng cứu-tế Thanh-hóa) ngày 6 Fevrier này, nói rằng Hội-đồng cứu-tế định đến cuối tháng Fevrier này thanh toán số sách dành chỉ sự quyền. Vậy từ ngày 15 Fevrier trở đi, bản báo không nhận tiền và mandat gửi về việc cứu-tế nữa (đã đăng trong số báo 53 ra ngày 13).

Vậy còn ai, xin gửi thẳng ra Hội-đồng cứu-tế, hoặc gửi cho qua sự địa-phương chuyên đạt, cho kịp trong khoảng tháng này.

T. D.

VĂN-VĂN

Châm-thành
Cũng nhà cũng nước cũng lâu dài.
Đi tích nay còn sót một hai,
Thành rừng xanh xao đồng lúa tốt,
Tháp cao xa vắng cụm cây cối,
Nước xưa một cõi non cùng biển,
Tượng đá ngàn thu ngựa với voi
Và trụ tuần-hoàn ghé gờm nhi.
Thương ai mà cũng sợ cho ai.

Cúng nhâm
Thần-quyên nay đã mất dấu rồi.
Sao cứ thờ luôn chẳng thấy thời?
Góc xóm nguy nga đến bán-xir.
Gốc cây chông chắt miệng bình voi.
Ngày qua tháng lại nào oai phước.
Kể cùng người đem và thịt xôi.
Ngọn sông nhân-quyên reo bốn mát.
Xin thần thôi chớ phỉnh dân tôi.

Trò đời
Trò đời tráo chác lạ lùng thay.
Tưởng tôi ở thời lương thờ dai.
Lời chỉ kinh-luân người cui mat.
So tài thao-lực chùng khoan tay.
Giàng sấm điện-đều không người doai.
Danh lợi lán-chen làm tá say.
Thờ hội mây rêu ai đó là.

(Thầy bạn ăn chơi) Cầm tác
Tức đời sản xuất lũ ăn chơi,
Choán giữa trần-gian một thứ người.
Hoa nguyệt buông tuồng ăn uống ngú,
Rượu chè hề hủ nói phèo cười,
Thị giới xao lung say theo thú,
Quần áo xanh xao chơi với đời,
Ồi! cũng lúc đen cùng máu đỏ,
Trên vai một gánh vilt cho ai!

ĐƠN-TÂM

TẠP LOẠI

Phép nuôi gà
Chọn gà sống cứng. - Gà sống cứng càng già tháng càng tốt. Nó phải mau lớn và ăn khỏe.
Đầu to vừa mắt lạnh, mỏ to và ngắn, mào lớn và đỏ như miếng tiết vậy.
Cổ ngắn, ngực to, lưng rộng, mình giài.
Đùi to, hai chân mạnh, cách xa nhau, cựa lớn, đi lại hùng-dũng.
Những con ở chân có lông không nên dùng, vì như thế thường giờ bản lảm.
Lông mượt sắc đậm, có vẻ lông lảnh mà không có lẫn một cái lông trắng nào mới tốt; mấy cái lông dưới dưới hình lưỡi liềm phải giài, rậm và óng ánh. Con nào lông trắng hoặc lông hoa mơ nên loại ra.
Lông phải dày, mà nên chọn những con lông xoắn vào mình mới thực tốt và thực khỏe, bởi vì nếu lông thưa và rời ra thì khi mưa nước dễ thấm tới da, nên hay đau ốm.
Gà trống phải đẹp mái khỏe, hăng hái báo-đan và hết lông trong nom gà mái. Nó hay bôi đất kiếm sâu, nên móng chân lật phải mòn nhiều. Tiếng gáy thật to.
Mùa biết gà trống tốt hay xấu thì nên chú ý đến trứng của những con gà mái mà nó đã đẻ, xem khi ấp những trứng ấy có nở được nhiều không? Và lại cũng nên coi xem những gà con nở ra có ít chết

không, có được khỏe mạnh không, có mau lớn không?

Con gà trống nào mà con hay chết hoặc trứng ít nở thì đó là lớn lốt đẹp đến đâu cũng là vô dụng cho chính là gà cưỡng yếu.
Thường thường: cứ mười con mái thì phải một con trống, con thừa nên thừn hoặc bán đi, không nên để nhiều, nó chỉ chơi mổ nhau suốt ngày, thành ra ăn tốn mà không đẻ. Thục là uổng tiền vậy.
b) Chọn gà mái. - Gà mái cốt để nhiều và lấm thịt; nên chọn lấy những con đã được sáu hay bảy tháng mà nuôi là vừa tốt.
No phải nhỏ xương, mạnh mẽ và anah n cụ;
Đầu nhỏ, mắt lạnh, mào bé và đỏ; Cò dai;
Ngực phẳng, lưng rộng, mình dài; hông rộng và bụng to thì trứng đẻ mới to;
Da bụng thực mềm-mại và có nhiều lông tơ;
Đùi to, hai chân nhỏ, cao, mập và xa nhau; móng đã mòn nhiều;
Sắc lông hoặc vàng nâu thì tốt.
Những con lông mơ hay lông trắng nên loại ra. Và lại, lông cũng phải dày và phải xoắn vào mình;
Ngày ngày nó đi kiếm ăn xa, tối đến về chậm. Khi đi cộc-tác thực to và thực lảnh, và lại không hay ấp.
Gà đẻ nhiều thường hay lông chặm. Khi nào cả đàn thay lông gần hết thì nó mới thay lông. Và lại, nó thay lông chỉ vài ngày đã xong. Như thế sức không yếu nên đẻ được nhiều.
Nó lại phải bjo-dạ và hiền-lành nữa.

Chọn gà đẻ thì phải như rằng: đương vụ gà đẻ nhiều, con nào đẻ cũng như nhau, nên bấy giờ chọn không lấy gì làm chắc chắn. Muốn biết những con tốt phải xét xem con nào đẻ sớm, bở vì những con ấy thường vẫn đẻ nhiều.
Bên Âu châu, người ta đã nghiệm ra rằng: Nếu gà mới 5 tháng đã đẻ thì 1 năm được 200 trứng; Nếu 6 tháng mới đẻ thì 1 năm được 150 trứng; Nếu mãi đến 7 tháng mới đẻ thì 1 năm chỉ được 100 trứng thôi.
Cả những con cứ đẻ dang-dai luôn mãi cũng đẻ được nhiều trứng lắm.
Trong khi gà thay lông, không nên chọn vội, mà có chọn gà như cũng phải như rằng: có kui về sau nó lại tốt hơn đó. Vậy không nên vội loại đi nhiều quá.
Lựa chọn gà giống lại phải xét đến anh em, chị em, cùng cha cùng mẹ với nó nữa. Có biết đẻ như vậy mới chắc chắn.
Vi dụ con gà trống nào mà chỉ em nó đẻ nhiều và anh em nó lại mau lớn và lấm thịt thì chắc là nó tốt, nên để lấy giống. Gà mái cũng thế, con nào coi ra có thể đẻ được nhiều, mà chị em đồng lứa với nó cũng được như vậy, thì nên lưu lại để nuôi.
(Còn nữa)
Nguyễn-Trung-Tứ
Thủ-y-Huế

MANDATS CỦA AI ?

Bản-báo có nhận được Mandats của các ngài gửi trả tiền báo mà không có tên:
Postes ngày gửi n° số tiền
Saigon central
2ème
Reg. fopp 18-11-27 376238 1\$50
Chợ-lớn 15-12-27 440086 1\$50
Phải của ngài nào xin viết thư cho bản báo đồng tiện việc số sách.
T.-D.

VIỆC GIÁO-DỤC Ở NƯỚC TA

Việc giáo-dục mới kết quả thế nào?
(Tiếp theo)
1) Ngoài nhà trường
Trở lên là nói cái kết quả của sự học phổ thông và sự học chuyên-môn ngày nay còn thấp kém chậm trễ như thế. Song những người được vào trường học cũng còn là may, và số ấy cũng là số ít. Còn thừa ra, biết bao nhiêu thanh niên trong nước ta, hoặc vì nghèo không chịu nổi học-phí-lớn háy giờ, hoặc vì không có kẻ quyền-thế tiến-dẫn, hoặc vì qui-trình nhà trường bó buộc về tuổi, về học lực, về thân hình quá nghiêm, hoặc vì trường tư phải hạn chế, cách lập trường học không, v.v. mà phải chịu đói, không có nơi học, trốn đời như ở trong xoáy tút, đánh lăm con thú-vật hai chân; số người đáng thương ấy đông lắm. Ồi! trong một xã-hội, số đông là cái nền cái gốc; cái nền cái gốc đã hư hỏng như kia thì xã-hội đứng sao cho vững! Lại thử hỏi: một người sinh ra giữ một đóm dân không hưởng được một chút ánh sáng giáo-dục nào, lọt lòng mẹ thì chỉ nghe những lời thô bỉ bần hạ, chỉ thấy những việc đần-đốt lư-mệ, sinh trưởng trong vòng hắc ám ấy, hấp thụ không-khí đơ-độc ấy, đến khi lớn lên, may ra đi học đến bậc cao, thì có thể nào thành người thì-đức được không? hay là chung thân phải mang cái học-độc nhiễm từ thuở nhỏ, mà không giải thoát ra được? Chúng ta phải quyết một lời là: xã-hội như cái nêu, mà thiếu niên thường như cái bóng, nếu đủ là mà bóng được thăng là ít có lắm.

Thường thay việc giáo-dục ở các nước thì gay nên hơn thì cứ dân độ-thế, còn việc giáo-dục ở nước ta, vì những cơ sở nói trên, mà một ngày một gặt thêm bọn sành nghề đần-xảo trở lại hiếp đáp đè nén dân ngu. Dân An-nam ta ngày nay phải cái hoa chia ra làm hai phần: một hạng ít, vì cảnh ngộ may mắn, theo học được ít nhiều, không rủ nhau mà tư nhiều hợp lại thành một hầy cộp đôi; còn một hạng rất đông thì bởi những cái giầy hó hoặc ngăn trở làm cho tri-khôn không mở, đoán thế không thành, ngư ngư ngác ngác như một bầy chiên, con này bị cộp ăn thịt rồi thì đến con khác cũng vào mồm cộp nhỏ. Gần đây trong đám người có-học còn may cũng có kẻ đứng ra nó vào cảnh tình dân ngu, đang tay đỡ vớt một phần khôn khổ; tuy nhiên, vì số ấy còn ít mà lại không có thể lực gì, nên một bên thì bọn trên, vì lấy động đến mồi ngon của mình mà ra sức ép xuống, còn một bên thì bọn dưới vì không hiểu gì được mà không-hoảng, lại ra sức đẩy lên. Rút cuộc lại, dân tộc ta không khác một chiếc thuyền chèo vơi trên mặt biển, đương khi gió to sóng dữ, vãn dù mục, chèo đã yếu, mà khách lại còn hành hung thì cái họa chìm úp là cái họa tất phải đến vậy.
Hiện trạng xã-hội ta ngày nay hư bên mà chia rẽ đến thế, những người còn có chút lương tâm, ai lại không động lòng thương lại?
(Còn nữa)
Học-hải đứ M. B. T.

ĐỘC GIÀ LUẬN ĐÀN

Đáp bài « Ngộ cùng các nhà Kỹ-sư »

Báo Tiếng-dân số 48 có đăng bài của ông Trần-thanh-Lâm « ngộ cùng các nhà kỹ-sư » đại-khai nói rằng: các nhà kỹ-sư ta chưa được các nhà tư-bản tin-dùng vì chưa « hiểu-lẽ cái tài lực của mình ra »...

Xét hiện-tình bần-xu thì y-kiến ông Trần nói trong bài ấy cũng có phần đúng, vì quốc-dân ta xưa này đã làm phen bị lừa đảo hoặc về kinh tế hoặc về chính-trị, nên nay lưỡng lự không tin cậy vào ai cả.

Quả vậy, hiện-tình phần nhiều nhà tư-bản ta khu khu giữ lấy « con bò vàng » muốn không cho ai mò tay vào; dầu biết rằng xe con bò ấy ra bán có lợi mặc lòng, nhà tư-bản cũng không bằng quyết rằng « năm một con chim trong tay còn hơn mười con chim trên cành »...

Tình trạng học-sinh tốt-nghiệp như vậy, mà ông Trần-thanh-Lâm lại nói rằng: « Ta bắt tất phải cần tiền cho làm mới chẵn chính kỹ-nghệ được. Cái máy lớn kia, ta không sao có tiền mua được, thì ta phải đưa vào cái máy mới nước người mà đúc thành một cái máy như ba... »

Bởi lẽ đó, lời so sánh người kỹ-sư với « người có công vi nước » là sai, (kỹ-sư không hiểu ai muốn nói hàng người nào trong xã-hội, vì người nào cũng có công vi nước cả, có lẽ ông muốn nói về những nhà chính-trị đó chứ?)

Đến đây, lời so sánh người kỹ-sư với « người có công vi nước » là sai, (kỹ-sư không hiểu ai muốn nói hàng người nào trong xã-hội, vì người nào cũng có công vi nước cả, có lẽ ông muốn nói về những nhà chính-trị đó chứ?)

« Conseil d'administration », song việc quản-lý không quan-hệ gì đến việc chuyên-môn, hai chức trách ấy khác nhau xa.

Nếu các nhà tư-bản Âu-Mỹ, trước khi thuê-dùng kỹ-sư, phải chờ cho kỹ-sư « hiểu-lẽ » tài lực như ý ông Trần-thanh-Lâm đó, thì chắc chưa có xưởng máy lớn như ở Nürnberg, Luân-Đôn, Ba-Lê... bây giờ!

Vì sao? Vì trong bọn học-sinh các trường chuyên-môn đại-học, con nhà giàu, con nhà nghèo, chênh lệch nhau; con nhà nghèo thường đa số hơn. Con nhà giàu khi tốt nghiệp rồi, trở về sân gia-tả là phú-cô, có thể khoan-trường ngay nghề mình đã học được; hàng ấy không phải nói đến. Còn con nhà nghèo học thành nghề rồi, ra khỏi trường trong ba con đường đi, chỉ lựa được hai con đường mà thôi: « một là xin vào làm công các sở thí nghiệm; hai là xin vào làm công các xưởng máy. Con đường thứ ba là con đường của bọn học-sinh nhà giàu, tự lập xưởng máy để quản trị lấy, thì không sao đạt đến được. Ra khỏi trường, học bổng bị giảm, phải lo tiền trả hàng cơm chưa đủ, lấy đâu mua máy, mua hóa-chất để thí-nghiệm mà biểu lộ cái tài-lực của mình ra được? »

Nếu những nhà tư-bản Âu-Mỹ cũng chờ chờ tài kỹ-sư biểu-lộ ra như nhà tư-bản ta (theo ý ông Trần) thì Âu-Mỹ cũng chưa có nhà máy đồ-số như ngày nay, mà học-sinh tốt-nghiệp cũng không có đủ dụng-tài; trường học phải đóng cửa, vì học-sinh không bỏ-làm chi.

Tình trạng học-sinh tốt-nghiệp như vậy, mà ông Trần-thanh-Lâm lại nói rằng: « Ta bắt tất phải cần tiền cho làm mới chẵn chính kỹ-nghệ được. Cái máy lớn kia, ta không sao có tiền mua được, thì ta phải đưa vào cái máy mới nước người mà đúc thành một cái máy như ba... »

Tôi giám-quản, quyết rằng nhà kỹ-sư ta có thể nghĩ chớ nhiều cái máy « thứ ba » ấy được. Song công-tiền thì chỉ có thể chẻ ra trên tờ giấy trắng mà thôi, nghĩa là hoa-kiểu-màu, tinh nhét để cần để chuyên may chày, tìm cách rút bớt tiền phi-tiền trong sự chuyên may... Còn khoản dư ra may thì không biết lấy chi trả cho lo đạc kim khí được (hants-four-neux). Tôi quả-quyết thế, vì rằng theo cơ-khi-học (mécanique) phần các thứ máy đều suy một nguyên-lý là ma-rô (mèmes principes), cứ đơn vị những đơn vị vật (details) đôi chút mà thôi, lời hai khác nhau là bởi đó. Khi đã hiểu được nguyên-lý thì sự thay đổi các đơn vị vật không khó chớ-biến vậy.

(Còn nữa) TUẤN-MANH-NHÂN

TƯ TƯỞNG MỚI

Cơ-giới không hẳn bằng là vì công-học không phát đạt

(Nguyễn Văn Phan của Ngô-trì-Huy) Tư tưởng - một - à - đản (Adam Smith) phát minh cái học thuyết phân-công trở về sau, thế lực tư-bản, cũng nhân đó mà tăng tiến, bởi vì muốn cho thợ cái năng sự cách

phân-công, thì do ở góp nhiều tư-bản lại, ấy đó cơ-hở như cũ thì-xu nhất định phải thế. Ở 1 góp vốn xuất công, để chế-tạo các đồ vật như cho nhân-loại, cũng là một việc vô-chức về lối sinh-hoạt cộng-dồng trong thế giới duy-tân phải nên có; thì các công-trường chế-tạo lớn-lao, vẫn là một thứ sản-vật trong cuộc nhân-loại tiến hóa không thể bỏ sót được.

Song lẽ ở vào thời kỳ năng-lực giáo-dục đương còn học như thế, tinh-tinh đạo-dức, chưa đủ trình độ vững-vang người ta, thì cái sự nghiệp đại-tư-bản, trở lại làm mới giới cho máy chủ đã-làm mà chiếm tham lam, đây bữa nhân-loại; ấy là sự thực của thế giới tư-bản, không có thể kiêng dẫu được.

Hãy xem ở châu Âu và châu-Mỹ hệ một sao đất, tức là kinh-nghiệp của đời-chủ, hệ một gia đình, tức là định-tạo của công-ly, lại thường dân chỉ có cây thuê buôn mướn mà thôi; nơi rặt lại, chỉ dăng gọi là hạng người làm công.

Ồ! làm để nuôi thân, đối với lương-tâm, không chút gì hổ-thẹn, vẫn là chức-nghiệp rất hay của người miab; song ở vào thế giới bây giờ, bị mưu-gian mấy tay đại-tư-bản, bắt tiền công cho khỏi thâm vào vốn, không nghĩ đến gia-quyển người ta há miệng chờ ăn; tăng công-làm mà giảm ngạch-vào, nào có lương-trang hưởng người ta cơ-hở thất-nghiệp, đó vẫn là thế bất-phải chịu vậy.

Cho nên ở nước đả-man, vì lợi-biêng mà phải thất-nghiệp, chớ ở nước văn-minh, cần khổ-làm cũng đến nỗi thất-nghiệp; ở nước đả-man, cái sống làm nhà, nào câu cá, nào hái cây, nào đóng dẫy, nào dệt chiếu, trách miễn bọn lưỡi-biêng, để làm cho chậm-chức lên nữa, con có thể kiếm được ăn; chứ ở các nước văn-minh, như thế quốc không được hẳn; bọn làm thuê dù đến tâu chớ, trong vào tay các điền-chủ xưởng-chợ, bù thì phải chịu được làm, thì chỉ có ngửa mặt trông trời, đợi ngày hết số, một năm có ngoài đồng, không lấy bút về mà đản, một đồ gì nhỏ mọn, không hay làm ra mà bán, để cứu sinh mệnh trong giây phút đồng hồ. Sở dĩ công-nhơn ở các nước đả-man, có thể bớt giá tăng công, để đưa các nhà tư-bản, khuyển loat đồng-loại, để cho kẻ hi ở trong an-tiền công-nghười thì ở ngoài chịu cực-khó, nhưng ai nấy đều có việc làm được cả; con như ở nước văn-minh, làm thế là không xong: đem một người nào để họ không được làm công, chẳng khác gì xô họ vào tử-dịa, chẳng bao lâu con người đem người ta đó, bị người khác đem mà phải xích-trục, thì tự mình lại phải nhẩy vào tử-dịa mà không sao thoát được. Vì thế công-dân phát-sinh, đều lấy lẽ công-bằng mà kháng-trì với bọn tư-bản, lấy tinh thần ái-mã-bình-vực các hạn-dòng hội-dồng thuyết, hai chuyên-chế của bọn tư-bản nếu không gây nên, thì cái tệ dẫy-bừa cách-sinh-hoạt cần-khở của loài-người, ngộ-hầu tránh khỏi. Sở-với trên đường-chính-trị, nhân-dân đối-với-chính-phủ, tranh-lẽ công-bằng, để bảo-toàn đặc-quyền-cổ-hiền của các nhơn, nào có gì khác.

(Còn nữa) VIỆT-NÔ-DỊCH

VIỆC THÈ GIỚI

Á-ĐÔNG

TAU

Nam-Bắc chiến-tranh. - Ngày 4 tháng 2, bộ-tướng Phùng-ngọc-Tường là Tôn-liên-Trung tiến lên đánh Đại-danh Phủ. Bắc-quân đóng ở Sông-Thanh đã chống, kết quả thì quân Phùng đại-thắng.

Sau Phùng được tin bộ-tướng là Lưu-chấn-Hoa, Nguyễn-Huân và Triệu-dai-Chương đã qua sông Hoàng-hà đánh phá Khai-châu và Đông-biên, đời-tên phụng-vượt qua Kỳ-hiếu nên đã phải Tư-kế Tung đến huyện Tân-hương, dự bị thoát bỏ tị-lệnh ở đó. Phùng định rồi sẽ hạ lệnh tổng-công-kích và sẽ ra mặt trận.

Hồ-nam với Quảng-dông. - Quân Hà-Kiến (Hồ-nam) lui về nam miền tỉnh Hồ-Nam rồi kéo sang địa-phần tỉnh Quảng-dông. Tương-Quảng-dông ở Nghi-Chương phải bỏ chạy về Bình-thạch, quân Hà-Kiến hiện đã vào thành Nghi-Chương, đời-tên phụng đã tiến đánh Bình-thạch; tướng Quảng-dông bỏ chạy nữa. Hà-Kiến lại chiếm được Bình-thạch. Con Phạm-thạch-Saob thì nguyên-dòng ở Thiệu-quan. Được điều của Lý-tế-Thảm bảo đi cứu viện Bình-thạch, nghe song đầu quân Phạm bị đánh công-sản vận động, đã định ngày khởi sự, nếu thế thì chẳng những quân Phạm nguy mà tinh-hình Quảng-dông cũng nguy. Hiện nay quân Phạm đã có mấy doanh đồn bố theo Hà-Kiến rồi.

(Lược theo T. N. D. B.) Phong-trào phản-Tướng. - Thành phố Vũ-Hàn liên-nay, chớ nào cũng có gian-giây viết chữ: « Danh-đồ-quan-phật mới là Trưởng-giới-Thạch; Ngọc-dầu-Trình-Tiền và Bạch-sùng-Hy đã thảo-bực thông-diện phản-đối-Tướng-giới-Thạch nhưng con đội-hội y-khẩu Lý-tế-Thảm rồi mới tuyên-bố.

Bà Tông-Khánh-Linh lui-gửi-diện-trách-Tướng-giới-Thạch. Một-cỡ thông-tin của người Nga có phát-biên hức-diện-xãn-thư-hai của Bà-Tông-Khánh-Linh gửi cho Tướng-giới-Thạch, trách-Tướng-tuyệt-giao với nước Nga là không hợp, và nói lần nữa phải lui lui ở Moscow, là do ở cái chi nguyên-từ do của mình, thực là để phản-kháng cái chính-sách phân-cách-mạnh của Hoh-zu-dăng-Thuế-dân. Nếu quyết ý trở về Trung-hoa, thì cái mục-dịch nhất-dịnh cũng là liên-hợp-nông-công để phản-đối vậy.

(Theo arip) Quân-Phùng-ngọc-Tường nổi-loạn. - Phùng-ngọc-Tường phải đánh lui, vì hơn nửa quân-bản-bộ làm-phản, đã chiếm sở-quân-giới ở Cẩm-huyện. Có tin rằng phần-nhiều quân-bản-bộ của Phùng hiện còn trung-thành, nhưng không khai-công phân-nhà. Loạn-quân đang kéo tới Trịnh-Châu và Lạc-Dương. Phùng-ngọc-Tường đã điện-đền Nam-kỳn xin-cứu-viện.

(Tin ngày 13 tháng 2) Cuộc-liên-minh của cảnh-Nam. - Tướng-giới-Thạch, Phùng-ngọc-Tường và Diêm-liên-Sơn đã định đồng-thời kéo binh đánh Trương-tác-Lâm và Tôn-truyền-Phượng. Có 500.000 quân-Quốc-dân dự-cước đại-chiến-Ấy. Con An-quốc-quân (Trương-tác-Lâm) thì định nam-tham thì giữ thế-thư, đem toàn-sức đánh Sơn-lây.

(Theo arip) NHẬT Cuộc-tổng-tuyên-cử. - Sự-vận động về cuộc-tổng-tuyên-cử đương-kích-liệt-lam. Có thấy có 466 ghế-mả đến 1000 người ứng-cử, trong số ấy có 40 người mới. Danh-sách các người dự-cử đã đăng-tư-nhà báo ngày 12 tháng 2.

Về-giấy-mả-in-đề-cổ-đồng-đá-tối-đến một-nghìn-tấn-rồi, số-giấy-hiện-tồn-sút đi-mau-lắm. Già-trẻ-rung-rút. - Các-giáo-sư-già và các-giáo-sư-trẻ-trưởng-bại-học-Đông-kinh-mới-sinh-xung-đột-nhau-về-việc-viên-giáo-sư-trưởng-không-chiêu-mở-thêm-một-khoa-riêng-đạy về-Tư-bản-luân-của-Các-mác(Mã-khắc-tư).

(Theo arip) VIỆC THÈ GIỚI Á-ĐÔNG TAU Tin báo Tàu Nam-Bắc chiến-tranh. - Ngày 4 tháng 2, bộ-tướng Phùng-ngọc-Tường là Tôn-liên-Trung tiến lên đánh Đại-danh Phủ. Bắc-quân đóng ở Sông-Thanh đã chống, kết quả thì quân Phùng đại-thắng. Sau Phùng được tin bộ-tướng là Lưu-chấn-Hoa, Nguyễn-Huân và Triệu-dai-Chương đã qua sông Hoàng-hà đánh phá Khai-châu và Đông-biên, đời-tên phụng-vượt qua Kỳ-hiếu nên đã phải Tư-kế Tung đến huyện Tân-hương, dự bị thoát bỏ tị-lệnh ở đó. Phùng định rồi sẽ hạ lệnh tổng-công-kích và sẽ ra mặt trận. Hồ-nam với Quảng-dông. - Quân Hà-Kiến (Hồ-nam) lui về nam miền tỉnh Hồ-Nam rồi kéo sang địa-phần tỉnh Quảng-dông. Tương-Quảng-dông ở Nghi-Chương phải bỏ chạy về Bình-thạch, quân Hà-Kiến hiện đã vào thành Nghi-Chương, đời-tên phụng đã tiến đánh Bình-thạch; tướng Quảng-dông bỏ chạy nữa. Hà-Kiến lại chiếm được Bình-thạch. Con Phạm-thạch-Saob thì nguyên-dòng ở Thiệu-quan. Được điều của Lý-tế-Thảm bảo đi cứu viện Bình-thạch, nghe song đầu quân Phạm bị đánh công-sản vận động, đã định ngày khởi sự, nếu thế thì chẳng những quân Phạm nguy mà tinh-hình Quảng-dông cũng nguy. Hiện nay quân Phạm đã có mấy doanh đồn bố theo Hà-Kiến rồi. (Lược theo T. N. D. B.) Phong-trào phản-Tướng. - Thành phố Vũ-Hàn liên-nay, chớ nào cũng có gian-giây viết chữ: « Danh-đồ-quan-phật mới là Trưởng-giới-Thạch; Ngọc-dầu-Trình-Tiền và Bạch-sùng-Hy đã thảo-bực thông-diện phản-đối-Tướng-giới-Thạch nhưng con đội-hội y-khẩu Lý-tế-Thảm rồi mới tuyên-bố. Bà Tông-Khánh-Linh lui-gửi-diện-trách-Tướng-giới-Thạch. Một-cỡ thông-tin của người Nga có phát-biên hức-diện-xãn-thư-hai của Bà-Tông-Khánh-Linh gửi cho Tướng-giới-Thạch, trách-Tướng-tuyệt-giao với nước Nga là không hợp, và nói lần nữa phải lui lui ở Moscow, là do ở cái chi nguyên-từ do của mình, thực là để phản-kháng cái chính-sách phân-cách-mạnh của Hoh-zu-dăng-Thuế-dân. Nếu quyết ý trở về Trung-hoa, thì cái mục-dịch nhất-dịnh cũng là liên-hợp-nông-công để phản-đối vậy. (Theo arip) Cuộc-liên-minh của cảnh-Nam. - Tướng-giới-Thạch, Phùng-ngọc-Tường và Diêm-liên-Sơn đã định đồng-thời kéo binh đánh Trương-tác-Lâm và Tôn-truyền-Phượng. Có 500.000 quân-Quốc-dân dự-cước đại-chiến-Ấy. Con An-quốc-quân (Trương-tác-Lâm) thì định nam-tham thì giữ thế-thư, đem toàn-sức đánh Sơn-lây. (Theo arip) NHẬT Cuộc-tổng-tuyên-cử. - Sự-vận động về cuộc-tổng-tuyên-cử đương-kích-liệt-lam. Có thấy có 466 ghế-mả đến 1000 người ứng-cử, trong số ấy có 40 người mới. Danh-sách các người dự-cử đã đăng-tư-nhà báo ngày 12 tháng 2. Về-giấy-mả-in-đề-cổ-đồng-đá-tối-đến một-nghìn-tấn-rồi, số-giấy-hiện-tồn-sút đi-mau-lắm. Già-trẻ-rung-rút. - Các-giáo-sư-già và các-giáo-sư-trẻ-trưởng-bại-học-Đông-kinh-mới-sinh-xung-đột-nhau-về-việc-viên-giáo-sư-trưởng-không-chiêu-mở-thêm-một-khoa-riêng-đạy về-Tư-bản-luân-của-Các-mác(Mã-khắc-tư). (Theo arip)

AU-MỸ PHÁP

(Tin ngày 14 tháng 2) Ông Poincaré diễn-thuyết. - Các-báo-đều-đăng-rằng-bài-diễn-thuyết-của-ông-Poincaré ở Strasbourg có ảnh-hưởng-nhiều-lớn. Báo « Petit Parisien » nói rằng bài-diễn-thuyết-ông-thực-là-một-đoạn-hịch-sử-Pháp-sau-cuộc-đại-chiến (nguyên ở Alsace-Lorraine có một đảng chủ-tể-độc-lập, có đảng-tuyên-truyền-nào-nhiệt-lâm, ông Poincaré diễn-thuyết là cốt-đổi-pho-với-việc-Ấy).

(Tin ngày 16 tháng 2) Trục-xuất-cảnh-ngoại. - Sở-Công-an-mới-sức-dẫn-hai-người-Ao-tên-là Helix và Sechlevar ra khỏi-biên-giới-Hải-người-Ấy-xung-là-nhà-làm-báo-nhưng-xét-ra-là-người-của-Đệ-tam-quốc-ở-phái-sang-để-đem-mệnh-lệnh-của-đảng-cộng-sản-Pháp.

ANH (Tin ngày 15 tháng 2) Tại-hạ-nghị-viện. - Hạ-nghị-viện-đã-lý-chuyên-bản-đáp-trả-lại-bài-diễn-thuyết-của-Anh-hoàng. Quân-phòng ở Thượng-hải. - Ông-tài-chính-bộ-trưởng-đã-tuyên-bố-rằng-tiền-phần-lần-đến-việc-đặt-quân-phòng-thủ-tế-Thương-hải-đến-ngày-31-tháng-3-này-nhi-sẽ-tới-4.100.000-Anh-kim. (Theo arip)

ĐỨC (Tin ngày 17 tháng 2) Hạ-nghị-viện. - Tòa-Nội-các-đảng-thảo-một-cái-chương-trình-tối-thiểu, nếu-chương-trình-Ấy-được-lý-chuyên-bổ-Hạ-nghị-viện-sẽ-hợp-cho-đến-cuối-tháng-3, nếu không thì phải giải-tán-ngay.

MỸ (Tin 16 tháng 1) Hội-nghị-Liên-Mỹ. - Hội-nghị-Liên-Mỹ (gồm nước-Hoa-kỳ-cùng-các-nước-Mỹ-châu-khác) họp-ngày-16-tháng-1-tại-La-Havane (Cuba). Lần-này-hợp-là-lần-thứ-sau, có-Thống-tỉnh-Coolidge-chủ-tịch-bữa-khỏi-bối. Danh-hiệu-thì-tư-gọi-là-Liên-Mỹ-nhà-nước-Hoa-kỳ-cứ-vấn-đi-sắm-chiến-các-nước-nhỏ ở-Mỹ-châu-nên-đổi-với-Hội-nghị-nhiều-người-phản-đối. (Tin ngày 17 tháng 2)

Hội-nghị-Liên-Mỹ. - Ông-Pueyrrec-đều-là-chủ-tịch-đại-biểu-đoàn-của-nước-cộng-hòa-Argentine ở-Hội-nghị-Liên-Mỹ-đã-từ-chức-vì-chánh-phủ-ông-không-chiêu-táo-thành-ý-kiến-của-ông-về-việc-bỏ-cắt-chế-độ-quan-thuế-hạn-cách ở-các-nước-trong-đoạn-thì-Liên-Mỹ. (Theo arip)

DANH SÁCH CÁC NGƯỜI HẢO TÂM GIÚP ĐẪN BỊ LỰC THANH-HÓA

Table listing names and amounts: Ng Phú Thi Phở Mò đực Quảng Ngãi 0 50, Trần Văn Thái bình 1 00, Lê Hoàng Thiệt trường 1 00, Lê Hoàng 1 00, Lê Tuấn 1 00, Trần ngọc Huân Tui-Phổ 1 00, Trần b Chương Thiệt-trường 1 00, Phạm Quỳnh Thi Phở 1 00, Huy Lộc Xuân-diên-thi-hành 1 00, Nguyễn Thanh Anchi 1 00, Trần Thị Trơ Thiệt trường 1 00, Phạm Thị Nam 1 00, Ng Mai Thanh đực Tamky Quảng-Nam 2 00, Võ quang Châu Thành mỹ 1 00, Lương đình Thụ Xuân-lộc 1 00, Lê Hoàng Cẩm sơn 1 00, Phan tiên Nan Hạp Hạp Hạp Hạp 1 00, Diệp hai keo 1 00, Thái tu Anhi 1 00, Trần đại Hoàng 1 00, Tôn thất Côn 1 00, Nguyễn van Đại Ha 1 00, Bùi Hoàng 1 00, Ung Viên 1 00, Ung Du 1 00, Ngô châu Công 1 00, Võ bá Học 1 00, Nguyễn van Long 1 00, Trần van Thông 1 00, Võ van Hoa 1 00, Ngô phụng Kiên 1 00, Phan Khuê 1 00, Phạm van Minh 1 00, Lê quan Chất 1 00, Nguyễn châu Liễu 1 00, Nguyễn quốc Cư 1 00, Ung Uyển 1 00, Liêu khai Chan 1 00, Nguyễn Khắc Niêm 1 00, Tôn thất Thiệp 1 00, Nguyễn khắc Thương 1 00, Nguyễn van Thiệt 1 00, Lê van Dương 1 00, Hoàng thọ Phát 1 00, Nguyễn van Bấy 1 00, Hồ van Mui 1 00, Phan van Đe 1 00, Trương đình Tân 1 00, Đặng van Thương 1 00, Hứa thông Trung 1 00, Trần thuận Nhi Phanri 0 50, Vương Mui 1 00, Nguyễn 1 00, Trương Tông Thuận-thiền 0 50, Công số trước 2 518 47, Tổng công 2 604 67, Trừ cước mandats và thư từ giấy theo hết 32 33, Còn lại đã gửi ra Hội-đồng cứu-độ 2 572 33, Thanhhoà tên ông Nguyễn-Trác nhận 21 lần mandats 2 572 33, HẾT

Advertisement for SIROP HAYN featuring an illustration of a man coughing and a box of the product. Text includes 'Ngọc năng không thở được HEN' and 'PHARMACIE MONTES-HANOI'.

HIỆU CON BƯỚM BƯM

Một lớp tiệm ngành tại Phố Hàng-Đương Số nhà 47, HANOI - (Tonkin) Trăm nước thành sự công bố... (Còn nữa)

ĐẠI-QUANG ĐẠI-DƯỢC-PHONG

46, Boulevard TÔNG-ĐỐC-PHƯƠNG - CHỢ-LỚN - NAM-KY Thượng-Hải Huyết-Trung-Bừu (số 39) Thuốc-Bỏ rất tốt

Thuốc-Bỏ rất tốt... (Còn nữa) Trăm nước thành sự công bố... (Còn nữa)

HIỆU CON BƯỚM BƯM

Thuốc của bản được phong các giới ban... (Còn nữa)

